

Lapsesõbralik õigusemõistmine – spetsialistide kontrollnimekiri

Mis meetmeid on vaja võtta lapsesõbralikuks menetlemiseks?

Kas lapsel on võimalik kasutada oma õigust olla ära kuulatud?

- Tingimusi tuleb kohandada, et laps saaks ära kuulatud.
- Spetsialistid peaksid seda õigust selgelt tunnustama kogu menetluse vältel.

Kas laps saab professionaalset ja isiklikku tuge?

- Professionaalne tugi võib hõlmata sotsiaaltöötajaid ja psühholooge.
- Usaldusisik.

TUGI

Kuidas edastada lapsele teavet menetluse ja tema õiguste kohta?

- Suuliselt ja kirjalikult.
- Teave peab olema kohandatud lapse vanusele, küpsusastmele, mõistmisvõimele ja suhtlemisraskustele.
- Visuaalne materjal.

Kuidas saab last ärakuulamiseks ette valmistada?

- Tugiisik peaks kontrollima, et:
 - laps tunneb oma õigusi nõuetekohaselt;
 - laps teab, mida menetluse ajal oodata.
- Ettevalmistus peaks toimuma vahetult enne ärakuulamist.
- Korraldada tuleks ettevalmistavaid lapsesõbralikke kohtumisi ja külastusi.
- Laste erivajadused tuleks kindlaks määrata.

Mida tuleks lapselt enne ärakuulamist küsida?

- Kas asukoht ja ajastus on lapsele sobivad?
- Kes peaks last usaldusisikuna saatma?
- Kas on inimesi, kes ei peaks ärakuulamisel osalema?
- Kas nad vajavad kaitsemeetmeid?
- Kes peaks ärakuulamise läbi viima?
 - Sugu ja elukutse on väga olulised.

Mida nende lapsega seotud üksikasjade kontrollimine tähendab?

- Laps saab mõjutada ärakuulamise läbiviimist.
- Laps saab õppida tundma ärakuulamise läbiviijat.

Mis meetmete võtmine enne ärakuulamist muudab ärakuulamise lapsesõbralikuks?

- Käitumisjuhiste andmine.
- Lühike ooteaeg pärast saabumist ja enne ärakuulamist.
- Lapsesõbraliku ooteala olemasolu.

Kohtueelne etapp

Mis meetmete võtmine ärakuulamise ajal muudab ärakuulamise lapsesõbralikuks?

- Lapsesõbralik ärakuulamisruum, mis asub kohtust väljaspool.
- Kõigi osalejate lapsesõbralik käitumine.
- Ärakuulamisel viibib vähe inimesi.
- Kostja või teiste osapoolte puudumine.
- Lapse ärakuulamisega tegeleb üks isik.
- Keeleline väljendus on kohandatud lapse vanusele ja küpsusastmele.
- Sobivate küsitlusmeetodite kasutamine.
- Lühikesed ärakuulamised, mille maksimaalne pikkus on üks tund.

ÄRAKUULAMINE

Mis meetmete võtmine pärast ärakuulamist muudab ärakuulamise lapsesõbralikuks?

- Lapsele tagasiside ja teabe andmine järgmiste sammude kohta.
- Kõik spetsialistid nõustuvad järelmeetmete võtmisega.

Laps

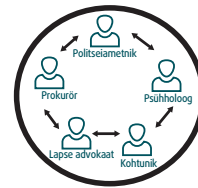
Kohtujärgne etapp

Mida teha selleks, et vältida mitut ärakuulamist?

- Videosalvestused tõendite kogumiseks (kriminaalasjad).
- Koostöö ja teabevahetus kõigi asjaomaste töörühmade vahel.

Kui ühest ärakuulamisest ei piisa, peaksid spetsialistid olema teadlikud, et järgmistel ärakuulamistel:

- on usaldussuhe spetsialistiga veelgi olulisem ja ärakuulamist peaks läbi viima sama isik.
- Küsimused ei tohiks korduda.
- Asjaomast teavet tuleks jagada teiste spetsialistidega.

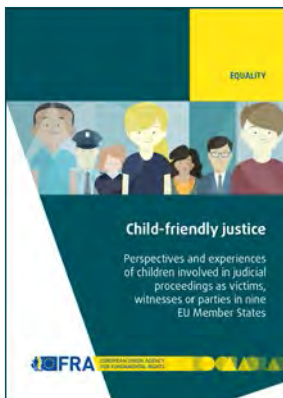
Mis järelmeetmeid on vaja võtta?

- Lisatugi lapsele ja perekonnale.
- Teabe ja selgituste andmine otsuse kohta ning vajaduse korral lisatugi.
- Lühikesed pausid ärakuulamise ja otsuse tegemise vahel; otsuse tegemine koos teabe andmisega.

Mis juhtub, kui järelmeetmeid ei võeta?

- Menetlus saab toimuda üksnes siis, kui järelmeetmed on tagatud ja nendest on teatatud.

Euroopa Liidus (EL) osaleb seoses vanemate lahutusega või kuriteo kannatanu või tunnistajana kohtumenetluses igal aastal ligikaudu 2,5 miljonit last. Ehkki nende tõhus osalemine kohtumenetluses on väga oluline, et parandada õigusemõistmist, on laste kohtlemine õigussüsteemides endiselt problemaatiline. Euroopa Põhiõiguste Amet (FRA) uuris, kui palju tegelikult järgitakse lapse õigust olla ära kuulatud, õigust saada teavet, õigust kaitsele ja õigust mitte olla diskrimineeritud. Selleks küsitleti põhjalikult kohtumenetluses osalenud spetsialistide ja lapsi. Esimeses aruandes tutvustati spetsialistide seisukohti. Käesolevas aruandes keskendutakse laste seisukohtadele ning antakse ülevaade teguritest, mis takistavad laste arvates nende täielikku osalemist, ja meetmetest, mis võivad aidata selliseid takistusi kõrvaldada. Nagu esimeseski aruandes, rõhutatakse ka teises, et teha on veel palju, et õigusemõistmine kõikjal ELis oleks tõeliselt lapsesõbralik.

Lisateave

Tutvuge FRA aruannete ja lapsesõbraliku õigusemõistmise veebilehela:

- FRA (2017), „*Child-friendly justice – Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*“ („Lapsesõbralik õigusemõistmine – Euroopa Liidu üheksas liikmesriigis kohtumenetluses kannatanu, tunnistaja või menetlusosalisena osalenud laste seisukohad ja kogemused“), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus;
- FRA (2017), *Lapsesõbralik õigusemõistmine – laste ja spetsialistide seisukohad ja kogemused*, Kokkuvõte, Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus (kättesaadav 23 ELi ametlikus keeles);
- FRA (2015), „*Child-friendly justice – Perspectives and experiences of professionals on children’s participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States*“ („Lapsesõbralik õigusemõistmine – spetsialistide seisukohad ja kogemused seoses laste osalemisega tsiviil- ja kriminaalkohtumenetlustes ELi 10 liikmesriigis“), Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus;
- <http://fra.europa.eu/en/theme/rights-child>

FRA – EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE AMET

Schwarzenbergplatz 11, 1040 Viin, Austria
tel +43 1580300, faks +43 158030699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Väljaannete talitus

© Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, 2018
Fotod: © FRA

